

สรุปผลการปฏิบัติงาน (Best Practice) ของที่ทำการปกครองอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
เรื่อง ความสำเร็จในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่
กรณี การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

๑. ที่มาและความสำคัญ

“หมู่บ้าน” ถือเป็นโครงสร้างทางการปกครองระดับพื้นที่ที่เล็กที่สุด และมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศแทบทุกมิติ เช่น ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ “หมู่บ้าน” จะต้องมีการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ที่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมทุกมิติ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างแท้จริง

ความสำเร็จในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เริ่มต้นจากอำเภอเมืองสกลนครได้รับแจ้งจากนายอัยการ จำปาราช กำนันตำบลท่าแร่ และดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ว่ามีความประสงค์ที่จะขอให้ส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานประเพณีแห่ดาว ซึ่งงานประเพณีแห่ดาว คือ งานประเพณีของหมู่บ้านท่าแร่และตำบลท่าแร่ที่จะจัดขึ้นในสัปดาห์วันคริสต์มาส (วันที่ ๒๕ ธันวาคม) ของทุกปี โดยชาวบ้านท่าแร่จะร่วมกันประดับไฟแสงสีเป็นรูปดาว ซานต้าคลอส กวางเรนเดียร์ และตกแต่งบ้านเรือนด้วยไฟและดาวกระดาษบริเวณหน้าบ้านและถนนในหมู่บ้านให้สวยงาม นอกจากนี้ ยังมีขบวนรถที่ตกแต่งด้วยดาวขนาดใหญ่ ประดับประดาด้วยดวงไฟอย่างสวยงามแห่ไปตามถนนในหมู่บ้านหลายร้อยคัน การจัดถนนคนเดิน และนิทรรศการต่างๆ เป็นต้น ซึ่งบ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนดั้งเดิมเก่าแก่ มีอายุมากกว่า ๑๐๐ ปี มีจำนวนครัวเรือน ๓๓๙ ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น ๑,๗๒๗ คน แยกเป็น ชาย ๘๑๔ คน หญิง ๙๑๓ คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก คิดเป็นร้อยละ ๘๙ ของประชากรในพื้นที่ โดยมีความเชื่อกันว่าดาวเป็นสัญลักษณ์ในการมาบังเกิดบนโลกมนุษย์ของพระเยซูเจ้า โดยงานประเพณีแห่ดาว เป็นหนึ่งในงานประเพณีที่สำคัญของจังหวัดสกลนครและโด่งดังไปทั่วโลก ทำให้ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมงานเทศกาลแห่ดาวมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน มีเงินสะพัดหมุนเวียนเกิดขึ้นในชุมชนในช่วงเทศกาลดังกล่าวมากกว่า ๑๐ ล้านบาท

เมื่ออำเภอเมืองสกลนครได้รับแจ้งตามข้างต้น จึงพิจารณาแล้วเห็นว่า บ้านท่าแร่เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของชุมชนที่โดดเด่น มีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนให้คงอยู่มาร่วม ๑๐๐ ปี เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกครอบคลุมเขตจังหวัดสกลนครและนครพนม มีกลุ่มองค์กรต่างๆภายในหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง โดยได้นำหลักการ “บวร : บ้าน วัด โรงเรียน” ซึ่งถือเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทใกล้ชิดต่อวิถีชีวิตของคนไทย นำมาขับเคลื่อนและเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน จึงมีโอกาที่จะยกระดับและพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญในด้านต่างๆต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ แผนงาน/โครงการ ต้องมาจากความต้องการของประชาชน โดยผ่านกระบวนการจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน และดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพราะแผนงาน/โครงการ ที่ดีต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดการตนเองที่คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านต้องร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพความพร้อมของหมู่บ้านว่าจะก้าวไปทิศทางใด ด้วยเหตุนี้ อำเภอเมืองสกลนครจึงเห็นว่าควรจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ขึ้นใหม่ เพื่อใช้เป็นแผนสำหรับป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้าน และมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภาค และประเทศไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

๒. กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอสกลนคร จังหวัดสกลนคร

อำเภอสกลนคร ได้บูรณาการร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสกลนคร เทศบาลตำบลท่าแร่ และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และประชาชนบ้านท่าแร่ ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยได้ดำเนินการดังนี้

๒.๑ สร้างองค์ความรู้ในการจัดเก็บฐานข้อมูลของหมู่บ้านเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอสกลนคร จังหวัดสกลนครมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น ประวัติหมู่บ้าน รายชื่อกรรมการหมู่บ้าน กลุ่ม/องค์กร ในหมู่บ้านภูมิปัญญาต่างๆ โดยข้อมูลจะถูกเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ เช่น แผนที่หมู่บ้าน, ประวัติความเป็นมา, พื้นที่, อาณาเขต, ลักษณะภูมิประเทศ, ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน จปฐ.และ กชช. ๒ ค และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน เป็นต้น

๒.๒ การใช้คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีนายอดุลย์ ตระกูลมา เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นหลักในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีชุดปฏิบัติการตำบล นำโดยปลัดอำเภอประจำตำบลและพัฒนารประจำตำบล และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นพี่เลี้ยงในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

๒.๓ มีการประชุมประชาคมจัดทำแผน จำนวน ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกจะเป็นการวิเคราะห์สถานะของหมู่บ้านโดยใช้แนวทาง SWOT ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการกำหนด วิสัยทัศน์ของหมู่บ้าน และแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน มีการรวบรวมและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ โดยประชาชนจะเป็นผู้เสนอความเห็น โดยแยกเป็น ๓ ประเภท คือ “ทำเอง ทำร่วม ทำให้” โดยเชิญในการจัดเวทีประชาคมนั้น อำเภอสกลนคร ได้เชิญ บาทหลวง ซึ่งเป็นตัวแทนด้านศาสนาคริสต์ ผู้แทนจากโรงเรียนในพื้นที่บ้านท่าแร่ บุคลากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น ข้าราชการที่เกษียณอายุราชการแล้วอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นต้น ให้มาร่วมกันประเมินศักยภาพของหมู่บ้านอย่างเข้มข้น จนสามารถตกผลึกทางความคิด ส่งผลให้แผนพัฒนาหมู่บ้านท่าแร่ เป็นแผนที่เกิดจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สำหรับการประชุมประชาคมจัดทำแผน ครั้งที่สองนั้น จะดำเนินการเมื่อมีการจัดทำรูปแบบแผนพัฒนาหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว เพื่อขอมติเห็นชอบแผนพัฒนาหมู่บ้าน ฉบับดังกล่าว หากเวทีประชาคมเห็นชอบก็จะส่งประธาน ก.บ.ต. ภายในเดือนกุมภาพันธ์ ต่อไป

๒.๔ ประสานและบูรณาการการเชื่อมโยงแผนพัฒนาหมู่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอและส่วนราชการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านท่าแร่ ได้ดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน/โครงการ เมื่อถึงห้วงเวลาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาจังหวัด จะเสนอแผนงาน/โครงการดังกล่าวมายังอำเภอสกลนครและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขอบรรจุแผนงาน/โครงการไว้ในแผนเหล่านั้น ส่งผลให้บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงบพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด งบประมาณอุดหนุนจากเทศบาลตำบลท่าแร่ งบกลางในอำนาจของรองนายกรัฐมนตรีฯ งบด้านการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หรือ งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรมาเป็นกรณีพิเศษ เป็นต้น มาขับเคลื่อนพัฒนาพื้นที่อยู่เสมอ เนื่องจากแผนงาน/โครงการมีความพร้อม เช่น กรณีเป็นโครงการที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน จะขอให้เทศบาลตำบลท่าแร่ดำเนินการออกแบบและประมาณการงบประมาณให้ล่วงหน้า ส่วนโครงการที่เป็นลักษณะการจัดงานเทศกาลได้สอบถามข้อมูลจากผู้ประกอบการในการคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆให้ล่วงหน้า เป็นต้น

๒.๕ อำเภอเมืองสกลนครจะมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนและปรับปรุงและ ทบทวนแผน เป็นประจำทุกปี จะเป็นการมาทบทวนดูว่าในแต่ละปีหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ส่วนราชการระดับอำเภอและจังหวัด หรือไม่ อย่างไร หากโครงการใดไม่ได้รับ การสนับสนุนก็จะดำเนินการบรรจุไว้ในแผนเพื่อของบประมาณในปีถัดไป หรือ จากแหล่งอื่นแทน

๓. ผลการดำเนินการ

๓.๑ ผลสัมฤทธิ์

ผลจากการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ที่ให้ความสำคัญกับแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทิศทางการพัฒนาในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภาค จึงทำให้บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เบื้องต้นดังนี้

(๑) โครงการการปรับปรุงถนนแอสฟัลต์ติกคอนกรีตถนนราชเจริญ ซึ่งเป็นถนนภายในหมู่บ้าน และเป็นถนนเส้นวัฒนธรรมที่ใช้เป็นถนนสายหลักในการจัดประเพณีแห่ดาว งบประมาณ ๔๒ ล้านบาท จากกรมโยธาธิการและผังเมือง

(๒) โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแห่ดาว ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาล ตำบลท่าแร่ งบประมาณจังหวัดสกลนคร และ งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร รวมทั้งสิ้น ๕ ล้านบาท

(๓) โครงการก่อสร้างท่อระบายน้ำ ค.ส.ล. พร้อมขยายผิวจราจร ค.ส.ล. ได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากเทศบาลตำบลท่าแร่

(๔) โครงการฝึกอบรมเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพและแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยได้รับ การสนับสนุนงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓ ในการจัดฝึกอบรมฯ จัดทำปลาสาม แหนมหมู การปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสกลนคร

นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓ ยังได้เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม ในการจัดทำโครงการก่อสร้างถนนเพื่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ๒ เส้น โครงการเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร จำนวน ๒๐ บ่อ โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์จุดแลนด์มาร์กนิคมหนองหาร และโครงการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพ เป็นต้น ไปยังจังหวัดสกลนครและเทศบาลตำบลท่าแร่ ซึ่งโครงการดังกล่าวมาจากแผนพัฒนาหมู่บ้านทั้งสิ้น

๓.๒ ปัจจัยความสำเร็จ

จากการประเมินผลพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้แผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ประสบผลสำเร็จและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านและ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชน ได้จริง มีดังนี้

(๑) ความเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่มีความรู้ความสามารถ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม โดยคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามความรู้ความสามารถและ ความเชี่ยวชาญ ตามหลักการ “put the right man on the right job” หรือ การใช้คนให้ถูกกับงาน

(๒) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากบ้านท่าแร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนที่มีความยึดโยงกับคริสต์ศาสนา ประกอบกับทุกภาคส่วนเข้ามามี ส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการ พร้อมทั้งได้นำหลักการ “บวร : บ้าน วัด โรงเรียน” มาใช้ในชุมชนจึง ส่งผลให้คนในชุมชนมีความสมัครสมานสามัคคีและร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญยิ่งขึ้น

(๓) ความพร้อมของแผนงาน/โครงการ เนื่องจากมีการจัดเตรียมแผนงาน/โครงการ ที่ดี เช่น ความพร้อมด้านสถานที่ แบบแปลนโครงการ รายละเอียดความสำคัญของโครงการ งบประมาณที่ชัดเจน เมื่อได้รับ งบประมาณสามารถดำเนินการได้ทันที และการรู้ช่องทางในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่างๆ เสมอมา